

Jaarverslag 2024

Stichting Urgenda

Juni 2025

Inhoud

Inleiding	3
1. Het voorkomen van ontwrichtende klimaatverandering	4
Nederland	4
Climate Litigation Network	5
2. Verduurzamen gebouwde omgeving	9
Thuisbaas	9
Expertisecentrum Duurzaam Wonen	10
Samen aardgasvrij	11
Vehicle to Home (V2H)	11
Stichting Schooldakrevolutie geslaagd	12
3. Landbouw, Bomen en Biodiversiteit	13
Landinzicht: een analyse en visie voor de landbouw	13
1001ha: projecten met en voor boeren	16
Meer Bomen Nu	21
Plataancheck	25
Streektuinen	26
4. Steunen van burgerinitiatieven	27
AARDige Buren	27
Ruim baan voor Rotterdam	30
Andere burgerinitiatieven	
5. Bouwen aan een netwerk	31
The Climate Chain	31
Regiotour Biobased Bouwen	32
Caring Farmers en Caring Movement	34
Kennisoverdracht	34
6. Personeel en Organisatie	35
7. Financiën	36

Inleiding

In 2024 kwam de landbouwvisie van Urgenda uit, na jarenlange voorbereidingen en vele discussies met allerlei belanghebbenden en deskundigen. Op basis van een nieuw model en heel veel kennis, maakte Urgenda een analyse en ontwikkelde een visie. Ook startten we met concrete projecten voor boeren die de reis naar natuurinclusieve landbouw willen gaan maken. We doopten dat het “7-vinkjesproject”. Nu het kabinet niet met concrete plannen komt en landbouwbeleid alleen maar uitstelt, is het hard nodig gewoon te beginnen en eerste stappen te zetten op weg naar een volhoudbare duurzame landbouw. Dat is wat Urgenda doet.

Ook bleven we aandacht vragen voor meer en beter klimaatbeleid. Dat deden we onder andere door mensen te vragen om een rode lijn te trekken op het strand, door daar gezamenlijk en in het rood gekleed op de vloedlijn te gaan staan. Zo’n 40.000 mensen gaven gehoor aan onze oproep en vormden een lange ketting op vele stranden.

Vele groepen burgers worden steeds actiever en komen op voor hun eigen gezondheid en voor de natuur. Ze vragen om geen leliebollen meer te telen vlak naast hun huis of school,

omdat daar tientallen soorten gif op worden gespoten en men soms wel twee keer in de week spuit. De rechter heeft ze inmiddels al meermaals gelijk gegeven dat het gezondheidsbelang zwaarder weegt dan het belang van de pachter die leliebollen wil verkopen aan het buitenland. Zo zijn er ook groepen burgers die zich zorgen maken over een ongezonde leefomgeving rondom Tata Steel IJmuiden en verschillende vliegvelden. Waar mogelijk staan we die groepen bij met raad en daad, tegelijkertijd werkend aan oplossingen.

In de samenleving zijn steeds meer mensen die geen vertrouwen meer hebben in de politiek, maar die wel samen met anderen aan oplossingen willen werken en actief bijdragen. Het geeft hen moed en energie door met anderen samen aan de slag te gaan. Dat zien wij bij de ruim 30.000 vrijwilligers die ons helpen om kleine bomen, zaailingen, te redden en dat horen we overal om ons heen. Urgenda blijft actief bijdragen aan vele oplossingen en bouwen aan de beweging van mensen die samen willen werken aan een duurzame en volhoudbare samenleving.

A photograph of an industrial facility, likely a refinery or chemical plant, situated along a body of water. Several tall smokestacks are visible, emitting thick white plumes of smoke that rise into a blue sky with scattered clouds. In the foreground, there are several wind turbines and a small structure with a green and white striped tower. The water in the foreground is dark blue.

1. Het voorkomen van ontwrichtende klimaatverandering

Nederland

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) meldde in maart 2025 dat de daling in de uitstoot van broeikasgassen stagneert en dat we niet op koers liggen om de doelen van de Klimaatwet te halen.

In 2022 en 2023 daalde de uitstoot nog met ruim 7% per jaar, in 2024 slechts met 1,6%. Het is duidelijk dat dit kabinet totaal geen prioriteit geeft aan klimaatverandering voorkomen en veel goed beleid heeft terug gedraaid. De industrie stootte in 2024 zelfs weer meer uit dan in 2023. De uitstoot van broeikasgassen was in 2024 37% lager dan in 1990, dus de doelen van de Urgenda klimaatzaak zijn nog steeds ruim gehaald (minstens 25% minder uitstoot dan in 1990 vanaf 2020). Maar inmiddels is niet meer de Urgenda-zaak de maat der dingen, maar de Klimaatwet. Deze stelt dat in 2030 de broeikasgasuitstoot 55% lager moet zijn dan in 1990. Dat komt neer op een daling van 125 Megaton CO₂-equivalent in die periode. Het CBS geeft aan dat de emissies tussen 1990 en 2023 met gemiddeld 2,5 Megaton per jaar daalden, in 2024 was deze daling 2 Megaton. Om het doel van de klimaatwet te halen, moeten de emissies de komende zes jaar met gemiddeld 7 Megaton per jaar dalen. Daarvoor liggen we niet op koers. Greenpeace voert inmiddels naar analogie van Urgenda een klimaatzaak, waarin ze o.a. eisen dat de Staat 55% minder uitstoot in 2030 t.o.v. 1990.

Climate Litigation Network

In 2024 stond het door Urgenda opgerichte Climate Litigation Network (CLN) voor het eerst een heel jaar op eigen benen als zelfstandige stichting. Urgenda-medewerkers geven nog wel ondersteuning aan het team (pro bono). CLN ondersteunt wereldwijd lokale groepen die klimaatzaken voeren om de klimaatcrisis zoveel mogelijk te beteugelen. Twee zaken kregen vooral veel aandacht, die van de KlimaSeniorinnen uit Zwitserland en de eerste belangrijke grote zaak buiten Europa van het Constitutionele Hof in Zuid-Korea. Urgenda had een ondersteunende rol in beide zaken.

Baanbrekende uitspraak van Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) in Klimaatzaak KlimaSeniorinnen

Op 9 april deed het EHRM (het Hof) uitspraak in 3 klimaatzaken die voor het Hof waren gebracht. In twee van de drie gevallen waren de eisers niet ontvankelijk. Zo moeten Portugese jongeren eerst in Portugal naar de rechter en kunnen ze niet in 1 keer naar het EHRM. En een ex-burgemeester uit een kustplaats in Frankrijk woont daar niet meer

Om het doel van de
klimaatwet te halen,
moeten de emissies de
komende zes jaar met
gemiddeld 7 Megaton per
jaar dalen.

en verliest daarmee zijn recht in deze klimaatzaak.

Maar in het geval van de KlimaSeniorinnen uit Zwitserland oordeelt het Hof dat de Vereniging op mag komen voor de rechten van (oudere) mensen in Zwitserland die gaan lijden onder klimaatverandering en dat op basis van de wetenschap voldoende duidelijk is dat de Zwitserse Staat niet voldoende doet om zijn burgers te beschermen.

Als een land niet daadwerkelijk actief beleid uitvoert om klimaatverandering tegen te gaan, dan schendt een land mensenrechten

Schending art. 8 EVRM

De leden van de vereniging zijn oudere dames die de serieuze consequenties van klimaatverandering zullen ondergaan. Het Hof stelt dat de Zwitserse autoriteiten niet voldoende doen om klimaatverandering te voorkomen. Artikel 8 van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) vereist een effectieve bescherming

tegen de serieuze effecten van klimaatverandering op het leven, gezondheid, welzijn en kwaliteit van leven. Zwitserland heeft niet genoeg gedaan en “failed to comply with its duties (“positive obligations”) under the Convention concerning climate change. The Swiss authorities had not acted in time and in an appropriate way to devise, develop and implement relevant legislation and measures to mitigate the effects of climate change in this case.” Kortom: als een land niet daadwerkelijk actief beleid uitvoert om klimaatverandering tegen te gaan, dan schendt een land mensenrechten.

Schending art. 6 EVRM

Naast een schending van artikel 8 (schending van privé- en familielevens), was er ook een schending van artikel 6 (toegang tot het recht). De Zwitserse dames hadden namelijk wel eerst geprobeerd om – zoals dat hoort – via het Zwitserse rechtssysteem hun gelijk te halen, maar zij waren daar niet-ontvankelijk verklaard, eerst door een administratieve autoriteit en daarna door rechters in twee instanties. Het Hof stelde dat die rechters dat op basis van verkeerde gronden en onvoldoende serieuze afwegingen hadden gedaan.

De Vereniging mag opkomen voor de rechten van groepen mensen

In deze rechtszaak van **Verein KlimaSeniorinnen Schweiz and Others v. Switzerland** waren het 4 oudere dames en de Vereniging, die de zaak hadden ingediend. Het Hof stelt dat de 4 dames zelf niet voldoende kunnen aantonen dat ze echt slachtoffers zijn zoals bedoeld in art

34 van het Verdrag. Dus als individu zijn ze niet ontvankelijk. Maar als vereniging is de Vereniging van KlimaSeniorinnen echter wél ontvankelijk en wint deze zaak, met een beroep op art 8 en 6 EVRM. Het is bijzonder wat het Hof daar overweegt: *“As climate change is an issue of common concern for humankind and there is a need to promote intergenerational burden-sharing, the Court found it was appropriate to allow recourse to legal action by associations in the context of climate change. Moreover, a greater allowance for recourse to legal action by associations is made in recognition of the fact that recourse to collective bodies may be the only accessible means to defend particular interests effectively in this context. The right of an association to act on behalf of its members or other affected individuals within the jurisdiction concerned is not subject to a separate requirement that those on whose behalf the case has been brought would themselves meet the victim-status requirements for individuals.”* Dus zo’n vereniging is soms de enige weg voor mensen om iets te kunnen ondernemen tegen overheden die niet voldoende doen en daarom wordt deze gezien als een juist vehikel om zo’n zaak te voeren.

**Het Hof stelt dat
er onvoldoende
daadwerkelijke actie van
een land de risico’s van
klimaatverandering
verergert en daarmee
de mogelijk schadelijke
gevolgen en aantasting
van mensenrechten**

**CLN analyseerde ook vele
andere zaken wereldwijd en
vergeleek verschillende
jurisdicties met elkaar**

Verder stelt het Hof dat onvoldoende daadwerkelijke actie van een land de risico’s van klimaatverandering verergert en daarmee de mogelijk schadelijke gevolgen en aantasting van mensenrechten. Deze risico’s worden erkend door overheden wereldwijd en bevestigd door de wetenschap. Het Hof stelt ook dat de causale relatie tussen gebrek aan actie van een land en de mogelijk gevaarlijke gevolgen van klimaatverandering duidelijk is en daarom leidt art 8 EVRM ertoe dat landen voldoende actie moeten ondernemen. *“The Court, in its role as a judicial body tasked with the enforcement of human rights, has to ensure that the High Contracting Parties respect their engagements to the European Convention on Human Rights and its Protocols (Article 19 – Establishment of the Court). Measures designed to combat climate change and its adverse effects require legislative action both in terms of the policy framework and in various*

sectoral fields. Such action necessarily depends on democratic decision-making. The remit of national courts and this Court is complementary to those democratic processes.”

Heel duidelijk zegt het Hof hier dat op grond van mensenrechten landen voldoende actie moeten ondernemen. Wat ze doen en hoe ze dat doen is aan landen met hun regeringen en parlementen. Het Hof is complementair en komt alleen in actie als mensenrechten geschonden dreigen te worden.

CLN heeft na afloop een uitgebreid rapport gemaakt, waarin deze zaak werd geanalyseerd. Dat rapport werd weer gebruikt voor andere zaken. Daarnaast analyseerde CLN ook vele andere zaken wereldwijd en vergeleek verschillende jurisdicties met elkaar.

Constitutioneel Hof Zuid-Korea doet belangrijkste uitspraak buiten Europa

De hoogste rechter van Zuid-Korea, het Constitutionele Hof, oordeelde op 29 augustus 2024 dat de afwezigheid van juridisch bindende afspraken voor de periode van 2031 tot 2049 een schending was van de grondrechten van toekomstige generaties en dat de overheid daarmee niet aan zijn plicht voldeed om die rechten te beschermen.

Het Constitutionele Hof van Zuid-Korea deed uitspraak in vier klimaatzaken die tegen de Koreaanse regering waren aangespannen.

Net als in de Duitse klimaatzaak in Europa oordeelde de rechter ook hier dat onvoldoende langetermijndoelstellingen de constitutionele rechten schendt van generaties die nog leven na 2030 en dan onevenredig grote lasten moeten dragen. Het Constitutionele Hof ging niet mee in de eis van de jongeren dat het doel van 40% reductie in 2030 niet goed genoeg was.

**Deze uitspraak kan ook in
andere landen in Azië gevolgen
gaan hebben, net zoals de
Nederlandse zaak in heel
Europa tot klimaatzaken leidde.**

het leven en de gezondheid van haar inwoners. Meer concreet moet de Koreaanse regering haar eerlijke deel van de wereldwijd noodzakelijke emissiereducties op zich nemen en kan zij niet een disproportioneel deel van de lasten om dit te bereiken op toekomstige generaties leggen.

De uitspraak volgt op een serie van klimaatzaken die 4 jaar geleden geïnspireerd door de Urgenda klimaatzaak zijn gestart. De eerste zaak werd aangespannen door een groep scholieren. Urgenda heeft hen vanaf het begin ondersteund. Ook deze rechter zegt dat uitstel van maatregelen niet langer kan en dat de Staat een grondwettelijke verplichting heeft om haar broeikasgasemissies te verminderen zodat gevaarlijke klimaatverandering voorkomen kan worden. Deze uitspraak kan ook in andere landen in Azië gevolgen gaan hebben, net zoals de Nederlandse zaak in heel Europa tot klimaatzaken leidde.

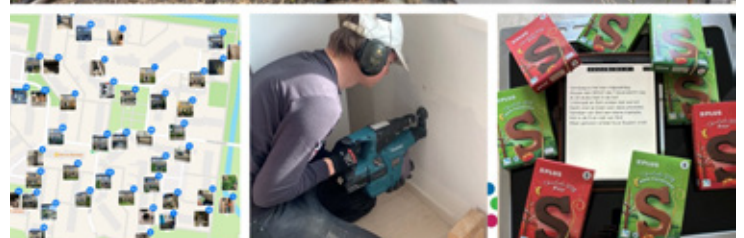
2. Verduurzamen gebouwde omgeving

Thuisbaas

In 2012 begon Urgenda met haar initiatief Thuisbaas: huizen van het gas af halen en zo veel mogelijk energieneutraal maken, zonder dat de maandlasten van de bewoners omhoog gingen. Dat deden we eerst voor particulieren en later ook voor huurders op verzoek van woningcorporaties.

In 2024 stopten we met het aannemen van nieuwe klanten en maakten we alleen de lopende projecten voor woningcorporaties af. Dat waren wel speciale projecten, zoals een hoogbouwproject met energieopslag in batterijen en met koeling op de bovenste verdieping.

Thuisbaas en woningcorporatie De Alliantie legden in maart de laatste hand aan het klimaatneutraal maken van 40 huurwoningen in Eemnes. Met dit project heeft De Alliantie kennis en ervaring opgedaan die nodig is om hun plan te verwezenlijken: het hele woningbestand verduurzamen.

Cv-ketel, radiatoren en gaskookplaat werden uit elk huis verwijderd en vervangen door warmtepomp, convectoren en inductiekookplaat. Ook werden zonnepanelen geplaatst. Gedurende dit project werd een nieuwe aanpak uitgetoetst, die tot veel tijdswinst heeft geleid. Voor bewoners was dat ook heel fijn. Thuisbaas en de Alliantie zijn enthousiast over het resultaat. En – belangrijker nog – dat geldt ook voor de bewoners: met name omdat hun energierekening fors daalt.

Thuisbaas leidt adviseurs op om bewoners te helpen om door de bomen het bos te kunnen zien

Eindelijk begon ook de markt actief te worden met de combinatie warmtepompen en zonnepanelen. Tijd om het aan de markt over te laten. Wel wil Thuisbaas de kennis die in de 12 jaar daarvoor is opgedaan graag verder verspreiden. Thuisbaas leidt adviseurs op om bewoners te helpen om door de bomen het bos te kunnen zien. Deze onafhankelijke adviseurs met veel kennis kunnen huishoudens helpen de juiste keuzes te maken. Op de website van Thuisbaas staan alle opgeleide adviseurs met voldoende kennis en ervaring en daarmee is Thuisbaas nu een platform voor zelfstandige, maar wel door Thuisbaas opgeleide adviseurs.

Expertisecentrum Duurzaam Wonen

De kennis van ruim tien jaar Thuisbaas-projecten is gebundeld en staat op de onafhankelijke website “Ikwilgasvrij.nl, Hét expertisecentrum voor duurzaam wonen”. Daar kunnen mensen alles vinden over energie besparen, stoppen met het gebruik van aardgas, elektrificeren, anders koken, duurzaam verwarmen van je huis en je water en het duurzaam opwekken van energie. De site geeft voorbeelden en laat zien welke veel gestelde vragen mensen hebben en ontkracht allerlei mythes. Een nieuwe mythe die we dit jaar toevoegden is de mythe van de thuisbatterij die alle problemen oplost en zichzelf snel terugverdient. Ook lieten we zien dat zonnepanelen zeker nog wel wat opleveren, óók zonder salderen.

Samen aardgasvrij – lokale projecten om samen te verduurzamen

Vanuit het expertisecentrum Duurzaam Wonen is Urgenda in de gemeente Waterland aan de slag gegaan om mensen aan elkaar te koppelen die hun woning willen verduurzamen. In de gemeente zijn veel wijken met gelijkvormige huizen uit dezelfde bouwperiode. Deze huizen kunnen dus grofweg met dezelfde aanpak aardgasvrij worden gemaakt. Met huis-aan-huis brieven werden inwoners uitgenodigd voor een informatieavond. Daar vormden we onderlinge groepjes die samen informatie en offertes gingen verzamelen voor bijvoorbeeld na-isolatie en warmtepompsystemen. De uitkomsten werden dan weer met elkaar gedeeld. Sommige aanbieders kwamen met aantrekkelijke kortingen als meerdere buurtbewoners tegelijk voor hen kozen. Op deze manier hebben we tientallen inwoners geholpen om hun woning verder te verduurzamen. We verwachten dat dit ook een aanzuigend effect zal hebben op buurtgenoten en hopen op een zwaan-kleef-aan-effect. Er was meer aansporing en communicatie vereist dan ingeschat om de voortgang van de werkgroepjes op peil te houden. Dit blijft heel arbeidsintensief, maar leerzaam. De gemeente Edam-Volendam gebruikt deze aanpak nu ook voor hun werk met particulieren.

Vehicle to Home (V2H)

Per 2027 stopt het salderen van de opbrengst van zonnepanelen. Veel mensen hebben grote delen van het jaar meer zonne-energie dan ze op dat moment gebruiken. Er staan op straat duizenden auto's die grotendeels stilstaan en onmiddellijk als thuisbatterij kunnen werken. Er was tot op heden echter geen technisch middel om deze opslagcapaciteit betaalbaar beschikbaar te maken voor huishoudens.

Een groep innovatoren is met Urgenda aan de slag gegaan om een prototype te ontwikkelen dat betaalbaar deze rol kan gaan vervullen. De eerste resultaten zijn bemoedigend, want het werkt en het levert meer op dan het kost binnen een overzienbare periode.

Belangrijk is dat de mate waarin warmtepompen en auto's van het net gebruik maken nu planbaar is. In het eerste proefproject blijken woningen behoorlijk lang helemaal geen belasting te zijn van het net. Ze vragen zelfs minder dan een kWh per dag! De volgende stap in 2025 is dit beschikbaar te maken voor chademo auto's en werkzaam voor voormalige autobatterijen.

Stichting Schooldakrevolutie geslaagd

Inmiddels is 50% van de geschikte schooldaken in Nederland voorzien van zonnepanelen. Ruim 1,1 miljoen leerlingen leren in zo'n 4.000 schoolgebouwen met zonne-energie. Stichting Schooldakrevolutie, mede opgericht door Urgenda, heeft hiermee haar aanjagende rol vervuld en sluit per 31 december 2024 de deuren. De revolutie op schooldaken leeft voort via de partners van de stichting.

Met 732.000 zonnepanelen wordt jaarlijks circa 230.000 MWh opgewekt op 1.171.000 m² schooldaken. Dat is ongeveer het oppervlak van 172 voetbalvelden. Met het leggen van zonnepanelen zetten scholen een belangrijke en vaak ook eerste stap in het verduurzamen van hun gebouwen. Stichting Schooldakrevolutie heeft haar erfgoed zorgvuldig overgedragen zodat anderen de revolutie op schooldaken verder voort kunnen zetten.

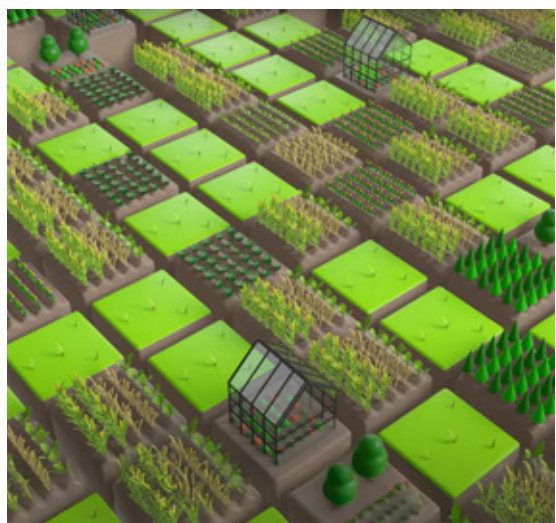

3. Landbouw, bomen en biodiversiteit

Urgenda zoekt naar integrale oplossingen, waarbij de energietransitie niet tegenover biodiversiteit komt te staan. We streven naar meer duurzame energie, maar ook naar herstel van biodiversiteit en het langjarig opslaan van CO₂ in bodem en bomen.

Sinds 2020 zijn we ons steeds meer gaan richten op de verduurzaming van de landbouw en herstel van de biodiversiteit. Dat deden we direct, door zelf bomen te planten (project Meer Bomen Nu) of boeren te helpen met kunstmest reduceren (via project 1001.ha), maar ook via het ondersteunen van koplopers die bezig zijn met groene grondstoffen of die werken aan een

circulaire economie. In 2024 kwam onze visie Landinzicht uit, die een leidraad vormt voor de vele activiteiten die we uitvoeren in het landelijk gebied.

Landinzicht: een analyse en visie voor de landbouw met modelonderbouwing

Urgenda heeft jaren aan de energietransitie gewerkt en baseerde cijfermatig veel analyses op het zogenaamde Energie Transitie Model (ETM) van Quintel. Voor de landbouw ontbrak zo'n integraal model dat de hele keten in de landbouwsector meenam. Urgenda ondersteunde daarom het initiatief om een nieuw model te maken, het Agri Food Nature

Transition Model, het ATM. Samen met het Instituut voor ProcesTechnologie (ISPT) en vele partners uit de voedings- en agro-industrie heeft Urgenda daarom meegewerkt, zowel inhoudelijk als financieel, aan het mogelijk maken van dit nieuwe model. Vervolgens heeft Urgenda met de bouwers van het model, Kalavasta, jaren gewerkt aan een analyse en visie voor de landbouw in Nederland.

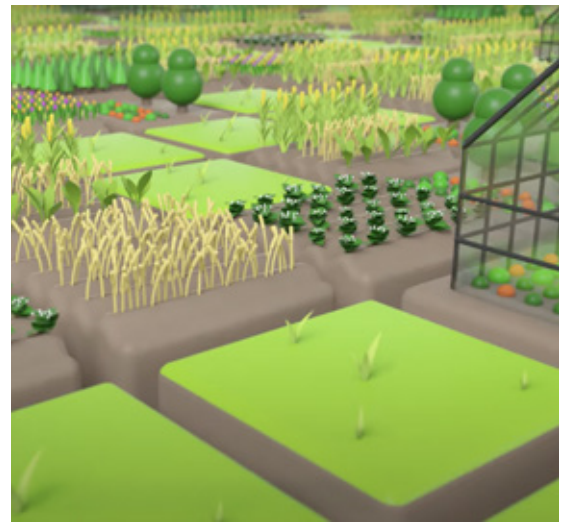
Eén van onze vragen was bijvoorbeeld of Nederland qua gezond voedsel zelfvoorzienend zou kunnen worden. Nu importeren we 70% van alle groene grondstoffen, dus we zijn verre van zelfvoorzienend. Zou het kunnen? En kun je dan ook alle dieren die je in dat systeem nog wilt behouden dan voeden van eigen bodem? En alle andere claims op landbouwgrond voor groene grondstoffen, kunnen die dan ook nog ingewilligd worden? Voor energie, de bouw, de chemie, kleding? Het was duidelijk dat niemand die vraag kon beantwoorden en ook dat niemand ooit een poging had gedaan tot een onderbouwde analyse.

In Landinzicht beschrijven we eerst het huidige voedselsysteem, wat we eten, wat we nu verbouwen, hoe we grond inzetten in Nederland en erbuiten. Dat geeft een schrijnend beeld:

- 73% van de Nederlandse landbouwgrond wordt gebruikt voor veevoer plus nog eens 1,5 keer Nederland voor soja uit Noord- en Zuid-Amerika ook om dieren te voeden;
- 40% van de kassen zijn in gebruik voor sierteelt;
- Nederland bungelt onderaan allerlei lijstjes binnen Europa: slechtste waterkwaliteit, minste groenten in het dieet, veel gifgebruik, grootste biodiversiteitsafname, hoogste stikstof uitstoot etc etc.

Dat bij elkaar leidt tot erg hoge gezondheids- en milieukosten. Onze vraag was: kan het ook anders?

Voor onze onderbouwde visie wilden we weten of we iedereen in Nederland van gezond voedsel zouden kunnen voorzien en tegelijkertijd de landbouw konden verduurzamen (voor meer biodiversiteit, schoner water, minder klimaatverandering en gezondere bodem en lucht) met een goede boterham voor de boer. Dat bleek te kunnen als we over zouden gaan naar 2/3 plantaardige eiwitten en 1/3 dierlijke eiwitten.

**Landinzicht gaat in op
de vraag: Kunnen we
iedereen in Nederland
van gezond voedsel
voorzien en
tegelijkertijd de
landbouw
verduurzamen?**

Startpunt voor het gesprek

Vele grote partijen werkten mee om dit model te vullen met de juiste draaiknoppen en de juiste data. Het model is online en openbaar beschikbaar via Kalavasta. Vanuit het ATM heeft Urgenda één scenario voor een gezond Nederlands

voedselsysteem laten doorrekenen. Dit hebben we uitgebreid met wetenschappelijke onderbouwing, mooie voorbeelden van wat er al kan, helder beeldmateriaal, aanbevelingen voor beleidsmakers en natuurlijk oplossingen. Het scenario heet 'Landinzicht: grond voor een vruchtbaar gesprek'. Het is nadrukkelijk geen blauwdruk, maar een scenario op basis van feiten en cijfers om een goed gesprek over te voeren. Daar zijn we in 2024 mee begonnen. Gesprekken met boeren, met NGO's, met Meststoffen Nederland, met wetenschappers, etc etc.

Landinzicht geeft hoop:

- we kunnen alle Nederlanders van eigen bodem voeden volgens de richtlijnen van een gezond dieet en ook de overgebleven dieren kunnen van eigen bodem eten (vooral gras en reststromen).
- we kunnen dat ook doen met het behalen van maatschappelijke doelen zoals de stikstof uitstoot met 57% verminderen en de CO₂-uitstoot van de landbouw met 75% reduceren.
- We kunnen tegelijkertijd de biodiversiteit herstellen en het water weer schoon maken.
- Dat betekent ook dat we anders, gezonder, gaan eten: een dieet met veel vezels, minder vet en suiker en 33% dierlijke eiwitten en 67% plantaardige.
- We kunnen zelfs een deel van de veengebieden teruggeven aan de natuur, het landschap mooi inrichten en
- de gehele woningbouwopgave (100.000 woningen per jaar) duurzaam uitvoeren met biobased grondstoffen van eigen bodem.

Dan is de ruimte op en begint het gesprek: “voor welke grondstoffen willen we afhankelijk zijn van welk buitenland”, want ook de chemische sector, de kledingindustrie en de energiesector claimen groene grondstoffen. Wat willen en kunnen we doen van eigen bodem en hoe maken we deze transitie ook aantrekkelijk voor de boeren?

Het 7-vinkjes project

Om de boeren enthousiast te maken voor onze aanpak, bedacht Urgenda het 7-vinkjes project. Landbouweconomen hadden becijferd dat boeren met koeien en ‘gemiddelde’ akkerbouwers ongeveer 1.000 euro per hectare verdienden onder aan de streep de afgelopen 20 jaar. Stel nu dat we boeren tien jaar lang 1.000 euro per hectare aanbieden, als ze gaan voldoen aan “7 vinkjes”. Die vinkjes zijn o.a. kruidenrijk grasland in plaats van Engels raaigras, stoppen met kunstmest en gif, omzomen met bomen en struiken en dergelijke. De vinkjes zijn niet in lood gegoten en de boeren hoeven er niet meteen aan te voldoen, maar dienen er wel naar te streven in die tien jaar. Urgenda helpt dan, met kennis en kunde, ook van de wetenschap en allerlei experts. Voor de eerste 20 boeren is geld ingezameld om in 2025 te kunnen beginnen. Indien mogelijk wordt dit aantal uitgebreid.

Stel dat álle boeren zouden meedoen, dan kost dat maximaal 1,8 miljard euro per jaar. Het levert echter minimaal 12 miljard per jaar op door minder gezondheidszorgkosten en minder milieukosten. Dat lijkt wel de moeite waard! We beginnen klein en wie weet.

Lancering

Na meer dan een jaar schrijven, redigeren, keuzes maken binnen het model, was het zover: in februari hielden we de eerste presentatie over Landinzicht in Broek in Waterland. In mei lanceerden we de [eerste video](#) en kwam het boek van de drukker. Een half jaar lang gaven we presentaties voor grote zalen en kleine boerenzaaltjes, hielden we gesprekken met beleidsmakers, boeren, wetenschappers en allerlei natuur-, milieu- en boerenorganisaties om te horen hoe het scenario zou vallen bij al die partijen. Dat was wonderbaarlijk goed: boeren(organisaties) reageerden enthousiast op de 1.000 euro per hectare voor 10 jaar: dat geeft de vastigheid die zij zoeken. Beleidsmakers zijn blij met de heldere onderbouwing en wetenschappers schieten geen grote gaten, maar geven nuances aan.

Breedste en diepste scenario

Hoogleraar Imke de Boer vergeleek 18 landbouw- en voedselvisies en concludeerde dat de gehele maatschappij eigenlijk hetzelfde nastreeft: minder gif en kunstmest, schonere water, gezondere bodem, een eiwittransitie, meer dierenwelzijn en meer natuur. Geen enkele reden om niet aan de slag te gaan. Landinzicht was volgens haar de meest complete visie, het diepst en het breedst. Daar zijn we trots op. Sinds het najaar 2024 staat de visie online en kan iedereen het boek aanvragen. Ruim 2.000 kopieën zijn al verspreid, het boek is ruim 1.500 keer gedownload en de tweede druk is in de maak.

Meer informatie: urgenda.nl/landinzicht

Urgenda heeft al vijf jaar projecten voor boeren en die komen ook ten gunste aan boeren die gaan meedoen met het 7-vinkjes project. Die andere projecten bespreken we hieronder.

1001ha: projecten met en voor boeren

Sinds 2020 heeft Urgenda projecten met en voor boeren, veelal in samenwerking met LTO. We zijn begonnen met het aanbieden van zaadmengsels voor kruidenrijk grasland voor de helft van de prijs, om boeren te verleiden te stoppen met Engels raaigras en kruidenrijk gras uit te proberen. Dat was zeer succesvol en de meeste boeren kwamen erachter dat je dan veel minder kunstmest nodig hebt en dat je kosten dan ook drastisch omlaag gaan. Uiteindelijk is kruidenrijk grasland dan niet zo veel duurder meer dan Engels raaigras. En de melk bleek even goed en de koeien even gezond of gezonder.

2024 was een goed jaar voor dit project, want 4.500 hectare weiland en akkerland werd ingezaaid met biodiverse mengsels, er kwam een hele positieve pilot voor klaveronderzaai onder gangbaar graan en de actie werd uitgebreid naar korting op bomen en struiken voor meer landschaps-elementen op het platteland.

1001 hectare kruidenrijk grasland naar 7.800 hectare

Het project '1001ha kruidenrijk grasland' voor melkveehouders liep weer door in 2024 en leidde tot nog eens 2.902 hectare aan kruidenrijke weilanden met vlinderbloemigen voor boeren. Boeren konden via Urgenda zaad voor kruidenrijk grasland verkrijgen dat niet duurder was dan het zaad voor Engels raaigras. In 2024 werd maar liefst 1,9 miljoen kg CO₂ bespaard doordat de gangbare boeren gemiddeld 80% kunstmest besparen op deze weilanden.

De campagne loopt nu vier jaar en tikte in 2024 bijna de 8.000 hectare aan. LTO Nederland en LTO Noord hadden een actieve rol door gemeenten te betrekken. Ook FrieslandCampina en Boer en Natuur riepen hun boerenachterban op om ook eens kruidenrijk grasland te proberen. In 2024 stopte het ministerie LNV voor 1.000 hectare geld in de pot. Ook kregen we weer bijdragen van een aantal provincies en zo'n 30 gemeenten. Het aantal ondersteunende gemeenten tikt inmiddels bijna de 50 aan en al deze gemeenten helpen mee met het verspreiden van de boodschap in lokale media. Ook in de agrarische media kreeg de campagne in 2024 veel aandacht met koppen als 'areaal kruidenrijk grasland in de lift' en 'de financiële voordelen van kruidenrijk grasland'.

Onderzoek van het Louis Bolk Instituut bevestigt wat de deelnemers al aangeven: melkveehouders kunnen geld besparen met kruidenrijk grasland doordat de melkproductie gelijk blijft en een besparing op kunstmest opweegt tegen de meerkosten voor duurdere

mengsels. Ook bevestigt onderzoek de meerwaarde voor de biodiversiteit: op productieve kruidenrijke percelen worden bijna 3x meer insecten waargenomen van ongeveer 2x meer verschillende soorten dan op Engels raaigras. Louis Bolk concludeerde ook dat extensief kruidenrijk grasland, geschikt voor jongvee en andere niet melk-producerende koeien, nog veel meer biodiversiteit oplevert. Daarom boden we dit jaar ook extensieve mengsels aan met korting. Aangezien deze een heel stuk duurder zijn, verdubbelden we de korting.

In 2024 hadden Urgenda en LTO Nederland meerdere doelen gesteld, naast een groei van het aantal hectares kruidenrijk grasland: wij hoopten meer boeren te laten experimenteren met doorzaaien om bodembewerking te voorkomen, meer aandacht voor het behoud van kruiden en meer aandacht voor extensief kruidenrijk grasland.

Er kwamen in 2024 zo'n 300 unieke boeren bij. In 2024 bestelden 611 unieke boeren voor 2.902 hectare aan kruidenrijke mengsels. 23% hiervan betrof biologische mengsels. In de agrarische media en nieuwsbrieven gaven wij veel aandacht aan doorzaaien (met drones en gewoon)

In totaal hebben 1.800 unieke boeren aan de campagne meegedaan

en gaven wij meer aandacht aan het behoud van kruiden. Deze aandacht zagen wij ook terug in de bestellingen en bij beleidsmakers. Bij 28% van de bestellingen werd gekozen voor doorzaaien in plaats van inzaaien en Urgenda werd diverse malen uitgenodigd om te spreken over kruidenrijk grasland, waaronder op de Bodemtop 2024. In diverse nieuwsbrieven, in interviews met de boeren en samen met nieuwe zaadleveranciers vroegen we aandacht voor extensieve mengsels.

Weer groot succes onder de deelnemers

In het najaar van 2024 stuurden we onze jaarlijkse enquête weer uit naar alle deelnemers van 1001ha. 130 boeren vulden de enquête in.

Enkele cijfers uit de enquête:

- Na 5 jaar is er voor **7.836 hectare aan kruidenrijk graslandmengsel verkocht**. In totaal hebben **1.800 unieke boeren aan de campagne meegedaan**;
- Gemiddeld hebben de boeren nu 12,9 hectare kruidenrijk grasland ingezaaid; **een kwart van** al hun percelen;
- 63% zit op zandgrond, 25% op klei en 3% op veen en de rest zit op een andere grondsoort;
- Gemiddeld werd er door de gangbare boeren **80% bespaard op kunstmest**;
- **71% van de boeren die voor het eerst hebben gezaaid**, zou opnieuw kruidenrijk mengsel in- of doorzaaien;
- **96% van boeren die al in 2023 of eerder zaaiden**, heeft daarna vaker kruidenrijk ingezaaid of is dit van plan vaker te doen;
- Een derde van hen zou dit alleen doen via de kortingsactie, **maar tweederde ook zonder de korting**. Slechts 4% wil geen kruidenrijk meer inzaaien.

Alle resultaten van de enquête zijn te lezen in [het evaluatieverslag](#). Urgenda doet ook regelmatig interviews met deelnemende agrariërs. [Deze interviews zijn te lezen op de website van 1001ha](#).

In de ruim 4 jaar dat het project nu loopt en ervan uitgaande ervan dat;

- elke hectare kruidenrijk meerdere jaren blijft bestaan,
- de kruiden er twee jaar vol in blijven en
- boeren 80% kunstmest besparen,

heeft de campagne in de afgelopen jaren zeker tot 6 miljoen kilo minder kunstmest en 12 miljoen kilo minder CO₂-uitstoot geleid. Maar het belangrijkste resultaat is dat kruidenrijk grasland vaak een eye-opener is voor boeren waardoor er een knop omgaat en zij anders naar hun bodem en hun bedrijfsvoering gaan kijken.

1001ha groenbemestermengsels voor akkerbouwers

Dat akkerbouwers een zogenaamd 'vanggewas' inzaaien na de oogst, is inmiddels standaardpraktijk. Met een vanggewas met stikstofbinders en veel verschillende soorten, kunnen bodem en biodiversiteit worden verbeterd en kunstmest bespaard. De goedkoopste mengsels bevatten niet zo veel stikstofbinders als duurdere mengsels. Urgenda verleide in 2024 daarom wederom vele akkerbouwers met korting om duurdere mengsels te gaan proberen.

Na een eerste pilot in Zeeland in 2022, schaalde de campagne '1001ha groenbemestermengsels voor akkerbouwers' in 2023 landelijk op en werd er voor 1.050 hectare verkocht door 210 akkerbouwers. In 2024 deden 169 akkerbouwers mee voor 1.395 hectare. Biologische boeren weten de campagne goed te vinden: 46% van alle ingezaaide hectares is bij biologische akkerbouwers terecht gekomen. Inmiddels hebben sinds 2022 akkerbouwers samen al 2.800 hectare ingezaaid.

In 2024 betaalden, naast de donateurs van Urgenda, ook de provincies Noord-Brabant, Limburg, Groningen en Zeeland mee. Ook de eerste 9 gemeenten deden mee. Het geld van overheden gaat voor 100% naar de korting voor de mengsels. Er kwam een derde zaadleverancier bij en het aantal mengsels waar boeren uit konden kiezen werd daardoor groter. Ook in 2024 stuurden wij een enquête uit naar de deelnemende akkerbouwers met wederom zeer positieve resultaten. De kortingsactie wordt gewaardeerd met een 9,2 en het merendeel wil vaker mengsels gaan inzaaien. Bij het inzaaien van het mengsel gebruikten de akkerbouwers 50% minder (kunst)mest, en bij de vervolgteelt verwachten ze bijna 40% minder te gebruiken. 81% van de boeren geeft aan dat de bodem gezonder is geworden.

Zoals één boer mooi zegt: "Alle genoemde voordelen zijn waar. Meer beestjes in de grond, meer waterberging en hierdoor is de bodem gezonder. De bodem is rijker, wat een besparing op kunstmest geeft."

Deze campagne zullen we daarom in 2025 voortzetten. Kijk [hier](#) voor meer details.

**In 2024 deden 169
akkerbouwers mee voor
1.395 hectare.**

Succesvolle pilot: Klavers voor akkervogels

Een veld met graan- of maïsstoppels die blijven staan na de oogst, is een gewilde plek voor akkervogels. Ze vinden er voedsel en beschutting. Helaas worden stoppels steeds vaker weggewerkt om plaats te maken voor een vanggewas.

Samen met vogelexpert Ben Koks en landbouwadviseur Sander Bernaerts startten we een proef bij zo'n 30 akkerbouwers. Zij zaaiden speciaal voor

deze pilot een laagblijvend mengsel met veel klavers in, dat werd ingezaaid als het graan net opkomt. De klavers leveren dan stikstof voor het graan. Na de oogst van het graan schieten de klavers omhoog en dat levert dan een prachtige groenbemester voor de volgende teelt zonder extra bodembewerking. Voor akkervogels is dit landschap met overgebleven graanstoppels en laagblijvende klavermengsel een heel interessante plek om te foerageren.

Klaveronderzaai is bij biologische landbouw heel gewoon, maar bij gangbare graanteelt uitzonderlijk ondanks dat het wordt beloond in ecoregelingen. Gangbare akkerbouwers denken namelijk dat het niet mogelijk is, omdat zij herbiciden gebruiken waar klavers gevoelig voor zijn en omdat zij het graan dichter op elkaar zaaien.

De pilot verliep moeizaam omdat 2024 een uitzonderlijk nat jaar was. Bij 30 boeren is het mengsel ingezaaid en bij 10 van hen was het een succes: de klavers kwamen goed op en werden direct gevonden door akkervogels. Toch waren alle 30 akkerbouwers enthousiast en allemaal wilden ze in 2025 opnieuw meedoen.

Er is voldoende geleerd en voldoende enthousiasme om het klaveronderzaaimengsel in 2025 met een extra hoge experimenteerkorting van 75% aan te bieden. De pilot kreeg veel aandacht in de agrarische media en een webinar in oktober 2024 om de akkerbouwers de juiste kennis mee te geven, trok maar liefst meer dan 100 boeren.

Korting op bomen en struiken: 1001ha bomen

In 2024 is de campagne 1001ha uitgebreid naar korting op bomen en struiken: 184 boeren hebben 26.680 bomen en struiken geplant op boerenerven of op of langs landbouwpercelen. Vooral voederhagen voor koeien waren in trek.

Om agroforestry in de gangbare landbouw te stimuleren, gaf het project [1001ha bomen](#) 50% korting tot een maximum bedrag van 500 euro per bestelling op duurzame inheemse bomenpakketten die aantrekkelijk zijn voor boeren. Zo was er een bomenpakket met eetbare bomen (fruit en noten), een pakket om 'biodiverse eilandjes' op boerenland te creëren, een pakket voor een houtsingel en voor een voederhaag (voor koeien). De inhoud van de pakketten was afgestemd op de grondsoort en bodemvochtigheid van het te beplanten

perceel. De grootste groep deelnemers was melkveehouder, en de voederhaag was dan ook het meest bestelde pakket. De bomen werden geleverd door zes duurzame boomkwekers (lid van LTO), verspreid door het land.

Naast korting op plantgoed, kregen boeren ook 50% korting op een bedrijfsspecifieke agroforestry quick scan. Voor deze scan komt een regionale adviseur (via het Agroforestry Netwerk Nederland) langs op de boerderij. 14 boeren maakten hier in 2024 gebruik van. We werkten in 1001ha bomen samen met Bionext en met de LTO vakgroepen Melkveehouderij en Bomen, vaste planten en zomerbloemen. De (agrarische) media pakte het project goed op. “Bomen met korting, Urgenda trakteert,” kopte de Volkskrant. Ook Vroege Vogels was bij de uitdeeldag. In 2025 zetten we deze campagne voort: het hele jaar is er korting op agroforestry advies en in het najaar weer op bomenpakketten.

Meer Bomen Nu: al meer dan 2,5 miljoen bomen gered!

Meer Bomen Nu redt kansarme jonge bomen (ook wel zaailingen genoemd), die normaal niet zouden overleven en haalt die zaailingen weg om ze op een andere plek een goede kans te geven om wel groot te groeien. Met het verplanten van bomen werken we aan drie doelen: klimaatverandering zo veel mogelijk remmen, biodiversiteit verhogen en handelingsperspectief geven aan mensen met klimaatzorgen.

Elke boom maakt jaarlijks zaailingen. De meeste hiervan overleven het niet. Vele komen op een plek terecht waar ze niet groot kunnen of mogen worden, bijvoorbeeld langs het spoor, op de heide of in een veenmoeras. Bij onderhoud of herstel van deze ecosystemen worden per keer duizenden zaailingen gerooid. Ook bij regulier groenbeheer worden duizenden zaailingen weggemaaid, bijvoorbeeld één meter van het wandelpad, of om open plekken te creëren. Ze worden nu vaak versnipperd, gecomposteerd of verbrand.

Deze zaailingen zijn juist een bron van gratis, circulair en veelal inheems plantgoed. Elke boom maakt elk jaar zaailingen én de bomen die geplant worden zijn over 10 jaar weer volwassen, en zullen ook weer zaailingen aanmaken. Hiervan zullen niet alle boompjes volwassen kunnen worden op de huidige locatie, maar op een andere plek wel! Zo kunnen we met de Meer Bomen Nu methode veel meer nieuwe bomen op allerlei plekken realiseren.

Waar de kleine boompjes nu veelal worden gezien als afval of overschot, en gemaaid, versnipperd of verbrand worden, zien wij ze als kans. Deze zaailingen zijn lokaal groot geworden zonder hulp van enige grondstoffen: geen extra land, geen (kunst) mest, geen gewasbeschermingsmiddelen. Elk boompje dat groot mag groeien, is zo direct klimaatwinst. Het weghalen van zaailingen die op de verkeerde plek staan, kan tevens de biodiversiteit van de oogstplek behouden of herstellen: er komt meer ruimte voor de andere soorten die er (beter) passen. Maar ook op de plantplek dragen ze hieraan bij omdat ze de start vormen van een nieuw ecosysteem. Deze bomen en struiken zijn een perfecte aanvulling op plantmateriaal van de (biologische) kweker.

**In het seizoen van
2024/2025 behaalden
we de mijlpaal van 2,5
miljoen geredde bomen
en struiken**

Doel: overal 'circulair groenbeheer'

Het uiteindelijke doel is dat deze vorm van wat wij 'circulair groenbeheer' noemen, de norm wordt. Dit levert aan de ene kant extra betrokkenheid van veel burgers, die meehelpen met natuurbeheer en aan de andere kant leidt het tot meer bomen en biodiversiteit. Door Meer Bomen Nu heeft elke boer, burger en groen initiatief toegang tot gratis tweedekans bomen.

Weer een bijna een half miljoen bomen gered in een winter

Sinds 2020 zetten de vrijwilligers van Meer Bomen Nu zich in om deze zaailingen te redden. In het seizoen van 2024/2025 behaalden we de mijlpaal van 2,5 miljoen geredde bomen en struiken, waarvan er circa 510.000 in de winter van 2024/2025 zijn verplant.

Veel gemeenten en provincies deden mee

In 2024/2025 deden de provincies Zeeland, Flevoland, Noord-Brabant, Zuid-Holland, Noord-Holland, Limburg, Gelderland, en Utrecht mee aan de actie. Ook haakten steeds meer gemeenten aan, zoals Utrecht, Utrechtse Heuvelrug, Schagen, Castricum, Waterland, Den Haag, Hollands Kroon, Haarlem, Haarlemmermeer, Medemblik, Arnhem, Tilburg, Ede, Nunspeet, Westerkwartier, en alle 13 gemeenten van Zeeland. Aan het staartje van het seizoen

haakten ook nog de gemeente Lelystad en Capelle aan den IJssel aan. Hier gingen gemeenten met hun inwoners aan de slag met de circulaire verplantmethode om hun inwoners van gratis plantmateriaal te voorzien.

Een leuk voorbeeld was Zeeland, want daar legde elke gemeente wat in om te zorgen dat de actie provincie-breed door kon gaan. Hoewel daar uit solidariteit was afgesproken dat er niet in elke gemeente ook per se een activiteit moest plaatsvinden, gebeurde dit uiteindelijk wel, vanwege het breed gedragen enthousiasme.

Nieuwe samenwerking

Dit seizoen hebben we veel samengewerkt met andere kleine groene doeners: The Pollinators, Hoop Heggen, Struikroven, Steenbreek – we hebben allemaal hetzelfde doel en komen elkaar vaak tegen. We zijn elkaars geluid gaan versterken en werken zo toe naar een circulair groennetwerk.

Dit was nergens anders zo goed te zien als op het **Bomenfestival**. Een unieke kans in samenwerking met de Gemeente Vught en lokaal project Bomen over Bomen. Meer dan 400 bezoekers reisden af naar Vught om te leren over de verplantmethode, maar ook om bloembommen te zaaien, te luisteren naar de visie Landinzicht. Wethouder Nino de Lange van de gemeente Vught opende het festival, en met Gedeputeerde Hagar Roijackers plantten we de eerste boom van het seizoen.

Bomenplanner

Meer Bomen Nu heeft een geavanceerde Bomenplanner, die continu verder verbeterd wordt. Alle oogst-, hub- en plant-locaties staan in één systeem. Op oogstlocaties staan zaailingen die gered en uitgescheept kunnen worden, bomenhubs zijn tijdelijke opslag plekken van waaruit bomen kunnen worden herverdeeld en de plantplekken zijn alle plekken van mensen die zich hebben aangemeld om gratis bomen op te halen en te planten. Locatiebeheerders kunnen zich melden om bomen op te halen, aangeven welke bomen waar staan en waarnaartoe gaan, en vrijwilligers oproepen om te helpen met oogsten, uitdelen of planten.

Al meer dan 34.500 deelnemers staan ingeschreven en maken actief gebruik van dit systeem, waaronder 924 oogstlocaties, 204 bomenhubs en 15.644 plantlocaties.

Hagar Roijackers en Marjan Minnesma planten mee

Nynke Laverman zingt op het bomenfestival

**Al meer dan 34.500
deelnemers staan
ingeschreven en maken
actief gebruik van de
bomenplanner**

Dankzij alle vrijwilligers in het Bomenplannersysteem die een bijdrage willen leveren, kunnen we vraag en aanbod van kansarme boompjes bij elkaar brengen. Er zijn inmiddels al 924 oogstlocaties in Nederland, die 'kansarme' boompjes leveren, wat tevens betekent dat er al 924 plekken geholpen worden met natuurbeheer. Op heel veel plekken is de beheerder of eigenaar van een perceel heel blij met de hulp van de vrijwilligers van Meer Bomen Nu, want door geld- en menskrachtekorten is het tegenwoordig moeilijk om gebieden goed te onderhouden.

Lancering Bomenvinder

Waar eerst Excel-sheets werden gebruikt om plantlocaties van advies te voorzien, gingen we in 2024 een stapje verder. Want ook met het gebruik van de Bomenvinder Excel moest je als plantlocatie nog veel uitzoekwerk zelf doen. Sommige plantlocaties weten hun grondsoort niet, of hadden vragen over welke variabelen nu echt belangrijk zijn in de keuze van hun plantgoed. Dankzij de basis die we met de Bomenplanner hebben gelegd, konden we hier de volgende stap in maken. Van elke plantlocatie is een adres

bekend en deze zijn nu gekoppeld aan bodemkaarten. Op hun beurt zijn de bomen in Bomen-encyclopedie weer hieraan gekoppeld. Het slim koppelen van al deze informatie leidde tot de gloednieuwe Bomenvinder.

Plantlocaties in spé hoeven nu alleen nog maar hun adres en wensen in te vullen. De Bomenvinder kent vervolgens punten toe aan de boomsoorten die het beste passen en presenteert op basis daarvan een top 10. Per boomsoort kun je doorklikken voor plant- en verzorgadvies en een overzicht waar deze boom te oogsten is.

Het blad Trouw schreef erover met de naam “bomenTinder” - omdat we de juiste boom koppelen aan de juiste plantlocatie.

Uitbreidingen naar het buitenland

Meer Bomen Nu is in Nederland inmiddels een groot succes. Nu schiet deze methode ook wortel op Duitse, Britse en Franse bodem! Onder de naam Mehr Bäume Jetzt zijn

honderden vrijwilligers aan de slag gegaan om zaailingen te verplanten – van Saarbrücken tot Hannover. De Duitse publieke omroep WDR deed uitgebreid verslag. Er zijn nu groepen in opbouw in Kleve, Vierssen, Freiburg, Schaumburg, Wistedt en Osnabrück.

Resultaat na 5 jaar:

>34.581 deelnemers
924 oogstlocaties

15.644 plantlocaties
204 bomenhubs

Meer dan 2,5 miljoen bomen gered

In november 2023 gingen de eerste pilots van start in Groot-Brittannië en Ierland. In 2024 is hieruit een zelfstandige vrijwilligersgroep voortgekomen in Northamptonshire, the Midlands met maandelijkse oogstdagen.

In maart 2024 werd het team van Meer Bomen Nu uitgenodigd om te pitchen op het Franse klimaatcongres Change Now. Hier raakten verschillende Franse stichtingen geïnteresseerd in de methode en in December 2024 werden de eerste pilot-evenementen met hen georganiseerd. Momenteel zijn er groepen gestart met lokale partnerstichtingen in Lyon, Bordeaux en Parijs.

Plataancheck

Platanen kunnen met hun schors veel vertellen over de hoeveelheid (ultra)fijnstof in hun omgeving. Dat slaan ze de hele winter op in hun bast en als ze beginnen te vervellen in het voorjaar kan je met behulp van die vellen meten hoeveel (ultra)fijnstof er in de omgeving van de boom is uitgestoten.

Ultrafijnstof is slecht voor onze gezondheid: er zijn steeds meer aanwijzingen dat langdurige blootstelling nadelig is voor het [hart- en vaatstelsel](#). Toch is er nog te weinig onderzoek naar gedaan en te [weinig gemeten](#).

Een van de uitkomsten is dat veel van de bomen in Amsterdam aan de bovenkant van de maximum toegestane hoeveelheid fijnstof zitten

In het voorjaar van 2023 riep Urgenda haar achterban op om schors van platanen te verzamelen en in te sturen voor onderzoek naar fijnstofvervuiling. De Urgenda achterban

reageerde massaal en leverde meer dan 700 monsters in. Luchtverontreiniging door (ultra)fijnstof is een groeiend probleem voor de gezondheid, vooral in steden. Het Franse project Ecorc'Air ('schorslucht') vond een methode om de depositie van fijnstof te meten via magnetische meting van ijzerdeeltjes op de schors van platanen, bomen die ieder jaar vervellen. De resultaten van deze meetpunten zijn gepubliceerd in september 2024. De platanen geven zo vooral inzicht in verkeer-gerelateerde fijnstofuitstoot.

Van de 700 ingezonden monsters was het merendeel goed genoeg voor analyse. Via deze [link kunnen alle meetpunten](#) bekeken worden. Een van de uitkomsten is dat veel van de bomen in Amsterdam aan de bovenkant van de maximum toegestane hoeveelheid fijnstof zitten, maar dat hier een grote variatie in is. In het landelijk gebied valt de hoeveelheid verkeer-gerelateerde fijnstof juist mee, ook aan de rand van wegen. Opmerkelijk zijn de pieken rondom stoplichten: auto's remmen, trekken op en doen veel handelingen waar extra fijnstof bij vrijkomt. Lees [hier meer](#) over de resultaten.

Om iets bredere conclusies te kunnen trekken over de Gemeente Amsterdam of andere plekken zijn eigenlijk meer samples nodig. Om vervolgens te kunnen meten of bepaalde maatregelen aanslaan zijn er jaarlijks samples nodig van dezelfde en nieuwe bomen.

In samenwerking met Ecorc'Air zijn er voorbereidingen getroffen om in 2025 het project groter en breder uit te rollen met de website [plataancheck.nl](#).

Streektuinen

Urgenda hielp het nieuwe initiatief 'Streektuinen.nl' opzetten: tuinen met veel verschillende soorten inheemse planten die aansluiten bij de unieke natuur in de buurt. Streektuinen.nl onderscheidt maar liefst 25 verschillende ecologische streken in Nederland. Met de informatie, tips en adressen op de site kan iedereen zijn tuin aansluiten bij de unieke natuur in de buurt en zo helpen om bijzondere soorten in stand te houden. Als één op de 10 tuinen zo'n leefgebiedje wordt, ontstaat een groot netwerk van 'stapstenen' voor planten en dieren, die via die tuinen kunnen migreren.

Streektuinen is onderdeel van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Naast samenwerking met Urgenda sluit Streektuinen aan bij veel andere initiatieven, zoals het toevoegen van streekeigen planten bij sociale huurwoningen en de aanleg van streekeigen struwelen (autochtoon plantgoed). Samen met kwekerij Cruydt-Hoeck zijn 25 verschillende 'Streektuinmengsels' ontwikkeld waarmee particulieren streekeigen bloemenmengsels kunnen inzaaien. Hiervan is inmiddels meer dan 50 kilo verkocht, goed voor 50.000 m² streekeigen bloemenweiden. Het plan is om in 2025 nog eens bijna 5.000 m² streekeigen bloemenweides aan te leggen bij Natuurhuisjes.

De site streektuinen.nl wordt flink bezocht en wordt zeer gewaardeerd om de uitgebreide informatie op de site en de mogelijkheid om direct streektuinmengsels te bestellen. In korte tijd meldden zich al bijna 1.300 tuinen aan en zijn er al 4.500 autochtone streekeigen struiken de grond in gegaan. Ook waren er bijvoorbeeld versterkingsacties voor de bedreigde laurierwilg in Drenthe of de zeer zeldzame kraagroos in Zuid-Limburg.

**Door van je tuin een
Streektuin te maken,
help je bijzondere
soorten in stand te
houden.**

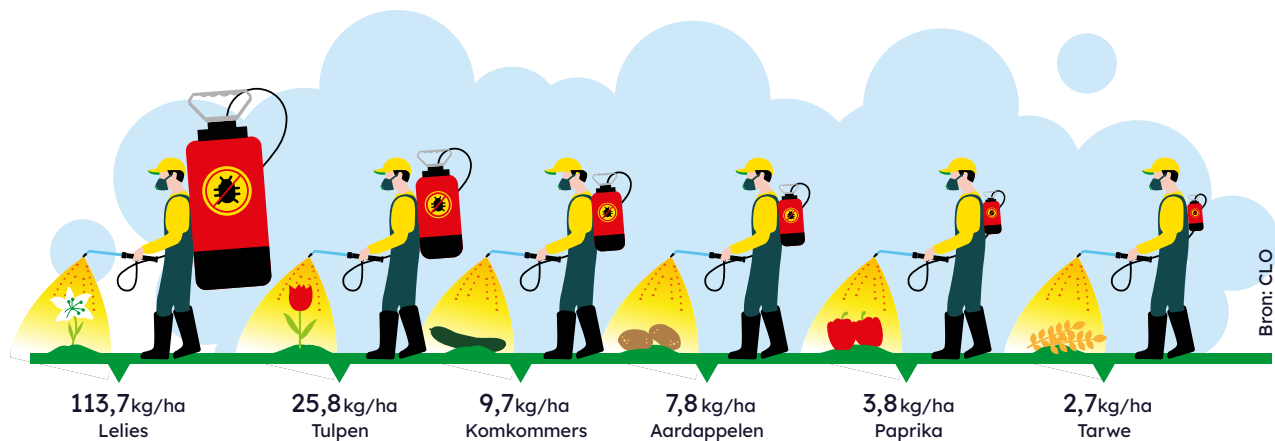
4. Steunen van burgerinitiatieven

Sinds het begin van Urgenda hebben we altijd koplopers gesteund, ook wel de friskijkers en dwarsdenkers genoemd. Zij steken hun nek uit om nieuwe methoden, producten en ideeën voor een duurzamere wereld in de praktijk te brengen. De laatste jaren kloppen ook heel veel groepen burgers bij Urgenda aan voor steun. Dat kunnen groepen zijn rondom vliegvelden, rondom Tata Steel NL, rondom Amelisweerd maar in toenemende mate ook mensen die wonen naast velden waar vooral leliebollen worden geteeld. De burgers kloppen vaak in eerste instantie aan omdat ze bezorgd zijn over hun eigen gezondheid, maar ze vinden het ook belangrijk dat er minder broeikasgassen worden uitgestoten (vliegvelden en TataSteel) of dat de natuur beter beschermd wordt (gif op bloembollen).

AARDige Buren

Lelies en overmatig gifgebruik zijn gevaarlijk, die boodschap is in 2024 goed geland. De media stonden vol met informatie over rechtszaken door burgers tegen lelietelers. Begrijpelijk, want met een cocktail van 114 kg aan pesticiden per hectare zijn lelies de teelt met het allerhoogste gifgebruik. Voor lelies wordt vier keer meer gif gebruikt dan

voor tulpen of pootaardappelen en wel honderd keer meer dan voor tarwe. Deze sierteelt is bovendien 90% voor de export en reist rond door Nederland, waardoor de leliebollen steeds weer een ander stuk grond en omgeving vervuild achterlaten. Maar de eigenaar van de grond ziet dat anders, die zegt: “de grond is weer schoon” (vrij van schimmels en andere ongewenste zaken, maar ook van gewenste beestjes en nuttige schimmels).

Met het initiatief AARDige Buren werkt Urgenda samen met een coalitie van 14 natuur-, milieu- en gezondheidsorganisaties en vele burgergroepen tegen de gevaren van overmatig gifgebruik in de bollenteelt. Van de Parkinson Vereniging tot Meten=Weten hebben we dezelfde boodschap: dat gif is toegelaten, wil niet zeggen dat het veilig is. Er wordt namelijk bij de toelating geen rekening gehouden met het ‘cocktaileffect’ en ook niet met de langetermijneffecten op het brein, waardoor ziekten kunnen worden veroorzaakt als Parkinson en ALS. Vooral ongeboren baby’s en jonge kinderen lopen een groter risico op nadelige gevolgen. Het gebruik van pesticiden moet omlaag en er zijn bufferzones nodig tussen teelten en woningen, scholen en natuurgebieden om mens en natuur te beschermen.

Via de website aardigeburen.nl worden burgers voorzien van de juiste informatie. Samen met andere organisaties ondersteunden we in 2024 vele omwonenden van lieldvelden in hun communicatie met hun gemeente en de lokale teler en bij eventuele andere zaken. In 2024 stonden we ongeveer 30 (groepen) omwonenden bij met raad en daad over wat zij konden beginnen tegen gangbare bollenteelt of een groot gebruik van landbouwgif in de buurt van hun woningen of school. Bij enkele van deze groepen is het tot juridische stappen gekomen.

De rechtszaken hebben flink wat mensen wakker geschud en de landelijke media staan er bol van. AARDige Buren kreeg een groot bereik door opiniestukken in de Volkskrant en de agrarische media. Maar tot nog toe wijzen telers, gemeenten, provincies en overheid naar elkaar en verandert er structureel weinig, waardoor burgers zich in wanhoop tot de rechter wenden. Maar voor zowel de omwonenden als de telers zijn rechtszaken dure en stressvolle processen en deze willen we zoveel mogelijk voorkomen.

Opinie: Gemeenten, bescherm burger, bij en boer met bufferzones tegen landbouwgif

Op het platteland zien Nederlanders de gifspuit van hun burens soms wekelijks langsrijden. Met de nieuwe Omgevingswet kunnen gemeenten daar zelf iets aan doen door afstandsnormen in te voeren tussen woningen en het gebruik van landbouwgif.

Redactie 28 augustus 2024, 15:50

Bewaren Delen

Een akker in Earjum (Friesland) wordt bespoten. Signen Hendriks / ANP

Via de website
aardigeburen.nl worden
burgers voorzien van de
juiste informatie

Enkele rechtszaken in 2024

- In Sevenum wees de rechter een volledig spuitverbod toe; een grote overwinning voor de omwonenden. De teler is in hoger beroep gegaan, dat in het voorjaar van 2025 dient.
- In een zaak in Sint-Michielsgestel heeft de rechter een verbod opgelegd op het spuiten van pesticiden anders dan de 6 middelen (in zeer kleine hoeveelheden) die volgens de teler absoluut noodzakelijk waren om de teelt te kunnen afmaken.
- Naast deze civiele procedures lopen er enkele bestuursrechtelijke procedures tegen gemeenten Hollands Kroon en Sint-Michielsgestel en tegen provincie Drenthe, waarover vooralsnog geen uitspraak is gedaan.

Handleiding voor Gemeenten

Urgenda maakte in samenwerking met juristen en stichting Natuur & Milieu een praktische handleiding voor gemeenten. Veel gemeenten gaven namelijk aan dat ze niet wisten wat ze konden doen tegen bollenvelden vlakbij scholen of kinderdagverblijven. In de handleiding wordt heel duidelijk uitgelegd dat in de nieuwe Omgevingswet de verantwoordelijkheid om burgers en kwetsbare groepen te beschermen tegen omgevingsvervuiling een taak van de gemeente is. Met de handleiding in de hand kunnen gemeenten zelf zien wat hun juridische mogelijkheden zijn en welke verantwoordelijkheden zij hebben om hun burgers te beschermen tegen bollenteelt met pesticidegebruik. Aan de handleiding voor gemeentes hebben verschillende landelijke media aandacht besteed. In 2025 komt er vanuit stichting Natuur en Milieu ook een handleiding voor provincies.

Ruim baan voor Rotterdam

In coronatijd vroegen burgers rondom 'vliegveld Zestienhoven', tegenwoordig Rotterdam The Hague Airport (RTHA), of we konden helpen met een nulmeting. Er vlogen geen vliegtuigen op dat moment. Dat scheelde heel veel (ultra)fijn stof en geluid.

Vanaf Rotterdam The Hague Airport (RTHA) vertrekken normaal vooral vakantievluchten, terwijl Schiphol maar 30 minuten verderop ligt. Het vliegveld levert de Rotterdammers weinig banen of geld op, maar wel veel overlast. Een grote groep Rotterdammers vond dat ze niet langer moesten klagen over het vliegveld, maar dat ze zich constructief moesten opstellen en met een plan komen waar iedereen blij van wordt: omwonenden, natuur, klimaat en de bankrekening van de stad. De 1.200 leden tellende bewonersvereniging BTV benaderde een Rotterdams stedenbouwkundig bureau en economen gespecialiseerd in een maatschappelijke kostenbatenanalyse (MKBA) voor vliegvelden en vroegen om een alternatief plan uit te werken en door te rekenen. Urgenda heeft dit project met raad, daad en middelen ondersteund op verzoek van de bewoners. Het resultaat is te bekijken op de nieuwe website ruimbaanvoorrotterdam.nl.

**Urgenda heeft dit
project met raad, daad
en middelen
ondersteund op verzoek
van de bewoners**

Het plan helpt Rotterdam om heel veel problemen op te lossen

De bewoners waren zelf positief verbaasd over de uitkomst. Zelfs sluiten en laten verwilderen bleek economisch beter dan doorgaan op huidige voet. En het alternatieve plan Stadskwartier Noorderbos overtrof al hun verwachtingen: minimaal 12.500 woningen, 10.000 werkplekken, bereikbaarheid, schone lucht, veel groen, veel

bedrijvigheid, een kenniscampus en waterberging. Het plan helpt Rotterdam om heel veel problemen op te lossen. Er zijn te weinig woningen, er is te weinig waterberging in tijden van klimaatverandering en Rotterdam heeft te weinig bomen en bos. Daarnaast levert het vliegveld nu nauwelijks iets op en kan Rotterdam in de toekomst via o.a. belastingen op onroerende zaken veel meer verdienen. De MKBA liet een positief saldo zien van twee miljard per jaar voor dit alternatief Stadskwartier Noorderbos. Dat was meer dan de alternatieven en dan doorgaan op de oude voet.

Andere burgerinitiatieven

Steeds meer groepen burgers maken zich zorgen om hun gezondheid en/of de gezondheid van de natuur om hun heen. Ze zien dat de overheid vaak stelselmatig nalaat om hen te beschermen. Dat geldt voor de mensen rondom Tata Steel NL in IJmuiden, of rondom de bergen met staalslakken (afval van Tata Steel), die overal in Nederland liggen, of rondom Chemours en rondom allerlei vliegvelden.

Ook kwamen burgers in actie, die hun gemeente plannen zag maken die echt beter konden. Ze boden actieve hulp aan en kwamen met betere plannen.

Al die groepen proberen we te helpen met kennis en kunde, soms met middelen of denkracht, soms met communicatie en een hart onder de riem. Het gevoel niet eenzaam te zijn en er niet alleen voor te staan, is vaak al een enorme steun in de rug en geeft burgers de kracht om door te gaan. Veel mensen besteden enorm veel tijd aan het leefbaar houden van hun omgeving. Sommigen hebben er een dagtaak aan. Wij hebben heel veel waardering voor deze mensen. We zien ook dat ze steeds beter georganiseerd zijn, steeds meer kennis en nuttige netwerken krijgen en ook steeds vaker winnen.

5. Bouwen aan een netwerk

The Climate Chain

Op zondag 23 juni organiseerde Urgenda The Climate Chain. We wilden genoeg mensen motiveren om die zondag op de vloedlijn te komen staan, gekleed in iets roods. Van Hoek van Holland tot Den Helder en ook op de dijken in Friesland tot Lauwersoog. Deze zondag was bedoeld om te laten zien dat er heel veel mensen zijn die meer actie willen op klimaat. We wilden deze boodschap niet vermengen met andere boodschappen en er waren ook geen speeches. We gingen hand in hand aan de vloedlijn staan.

Een verbindende
manier om het grote
draagvlak voor meer en
snellere klimaatactie (de
zwijgende meerderheid)
zichtbaar te maken

Met naar schatting zo'n 40.000 mensen sloegen we om stipt 14:00 uur de handen ineen en trokken we een rode streep langs de Nederlandse kustlijn. We vormden samen een human chain en vroegen zo om snellere actie tegen ontwrichtende klimaatverandering en voor een volhoudbare economie. Een verbindende manier om het grote draagvlak voor meer en snellere klimaatactie (de zwijgende meerderheid) zichtbaar te maken en ook nog eens prachtig om te zien. 's Avonds was het op het NOS-journaal.

Regiotour Biobased Bouwen

Al sinds 2008 gaat Urgenda op regiotour om te kijken wat er in het land, soms onder de radar, allemaal gebeurt op het gebied van duurzaamheid. Iedereen die het interessant vindt, mag mee. Zo bouwen we aan de groep koplopers en aan de mensen die hen ondersteunen. Dit keer was de regiotour in het noorden en kozen we een thema: biobased bouwen. Dat sluit namelijk aan bij onze landbouwvisie, waarin we betogen dat er voldoende ruimte is in Nederland om gezond te eten van eigen bodem voor alle mensen en overgebleven dieren én om 100.000 biobased woningen te bouwen van lokale grondstoffen zoals stro, olifantengras en hennep.

Op 14 en 15 oktober was Urgenda op regiotour in Groningen en Friesland. Koplopers en innovatoren op het gebied van biobased bouwen lieten ons zien wat er al gebeurt, waar ze tegen aan lopen bij de opschaling en wat ze nodig hebben. Bovenal was het heel inspirerend.

Regiotour Noord-Nederland Biobased Bouwen

Een impactvolle rondreis langs koplopers en innovaties op het gebied van biobased bouwmaterialen

Welke gewassen zijn geschikt? Wat kan waar? Welke knelpunten zijn er? Hoe kunnen we opschalen? Kan het sneller? Hoe vinden we afnemers?

Tijdens de regiotour werden veel van onze vragen beantwoord, maar ook vroegen de koplopers om steun bij het opschalen en wierpen ze nieuwe vragen op. We publiceerden een uitgebreide reeks video's over biobased bouwen waarin de koplopers vertellen over hun huidige projecten, de uitdagingen die ze tegenkomen en meer.

Dag 1

In Biosintrum Oosterwolde trappen we, na de openingslezing door Marjan Minnesma, af met een kennissessie over Biobased bouwen. Aansluitend worden we rondgeleid door het gebouw, dat één van de meest duurzame gebouwen van Europa is.

We bezoeken vervolgens een teler van miscanthus (ook wel olifantsgras genoemd). Dit gewas levert veel vezels, groeit snel en neemt veel CO₂ op. Daarna gaan we langs een oude bekende: Albert Dun van Dun Agro. We waren erbij toen hij in 2018 het eerste prefab hennephuis ter wereld opende. Dun Agro is een groot bedrijf in de productie en verwerking van vezelhennep. We besluiten de dag bij een bouwer van prefab bouwmaterialen op basis van stro. Voor zowel miscanthus, stro als hennep geldt dat de vezels ingezet kunnen worden voor hoogwaardige bouwmaterialen voor isolatie en constructie.

Reind en Egbert deelden hun ervaringen met de teelt van Miscanthus en vertelden over hun plannen voor de toekomst.

Een blik op de stappen van vlas van veld tot toepassing.

Dag 2

Op dag twee van de regiotour bezoeken we twee bio-boeren die vlas en hennep telen voor toepassingen in zowel de bouw als de kledingindustrie.

Bouwbedrijf Dijkstra

Draisma laat zien hoe

biobased materialen al onderdeel zijn van hun bouwproces. Ze bouwen energieneutrale huizen, die ook biobased zijn en een geweldig binnenklimaat hebben.

In de biobased en energieneutrale voorbeeldwoning van GreenInclusive krijgen we de nieuwste ontwikkelingen te zien. We sluiten de regiotour af met een rondleiding door een zelfoogsttuin voor gezinnen in de laagste inkomensgroepen. Een mooi initiatief dat zorgt voor gezonde voeding voor mensen met een kleine beurs.

Teelt en verwerking van hennep tot diverse biobased producten.

Een volledig met biobased materialen gebouwde woning, gerealiseerd door GreenInclusive.

Caring Farmers en Caring Movement

Urgenda ondersteunt al enkele jaren de stichting Caring Farmers met uren voor het secretariaat en de organisatie. Bij de Caring Farmers zijn 400 boeren aangesloten die een verfrissend en hoognodig geluid laten horen: iedere keer pleiten zij weer voor integrale oplossingen en een snellere transitie naar natuurinclusieve en dierwaardige kringlooplandbouw.

Dat geluid sluit aan bij Landinzicht en de doelen van Urgenda. We halen klimaatdoelen niet als het voedselsysteem niet binnen ecologische grenzen gaat opereren.

De Caring Farmers geven weerwoord aan de conservatievere organisaties binnen de landbouw, de agro-industrie en de politieke stromingen die gezamenlijk inzetten op technische oplossingen voor deelproblemen. Met hun donkergroene stem, creëren de Caring Farmers ook ruimte voor meer lichtgroene boerengeluiden. Bovendien laten ze in de praktijk zien dat het mogelijk is om op een integraal duurzame manier ook een boterham te verdienen. De Caring Farmers zijn veel gevraagd aan allerlei onderhandelings tafels in Den Haag om daar een duurzaam geluid uit de praktijk te laten horen.

Caring Movement voor een duurzaam voedselsysteem

In 2024 zijn de Caring Farmers meer gaan samenwerken met de Caring Doctors en Caring Vets en hier komen nu ook Caring Teachers en andere beroepsgroepen bij. Samen hebben zij een luider stem om te pleiten voor een gezonder voedselsysteem voor mens, dier én planeet. Zij staan voor een flinke eiwittransitie, afname van chemische input in de landbouw en meer voedingsadvies in de zorg. Dit laatste opdat ook vanuit de zorg gezonde voeding meer wordt aanbevolen en aangereikt in ziekenhuizen en andere instellingen. Vooral de Caring Doctors timmeren flink aan de weg en schudden veel zorgprofessionals wakker.

Urgenda heeft deze jonge beweging financieel ondersteund bij het maken van het Caring Magazine en het organiseren van het Caring Congres.

Kennisoverdracht o.a. via lezingen en colleges en in de media

Medewerkers van Urgenda geven ieder jaar meer dan honderd lezingen en colleges. Dit doen we op allerlei universiteiten en hogescholen, maar ook bij bedrijven, NGO's, coöperaties, kerken, of andere groepen die interesse hebben in klimaat, landbouw en/of biodiversiteit. De lezingen zijn altijd een combinatie van informatie over de urgentie om actie te ondernemen en heel veel concrete oplossingen waar verschillende groepen nu al mee aan de slag zijn en kunnen gaan.

Naast lezingen geven Urgenda-medewerkers ook regelmatig informatie via allerlei uitingen in de media. Van ingezonden stukken in kranten tot bijdragen op radio of tv.

6. Personeel en Organisatie

Urgenda had in 2024 rond de 20 mensen in dienst, inclusief trainees. We willen ook niet groter worden. De kern wordt gevormd door de directeur en de senior medewerkers voor respectievelijk klimaat, energie, mobiliteit, bomen, landbouw en biodiversiteit. Naast deze personen zijn er stafmedewerkers voor evenementen, communicatie, het secretariaat en financiën en enkele junior medewerkers. Ieder jaar vragen er ook veel studenten om stage te mogen lopen bij Urgenda. Zo veel als mogelijk proberen we dat te accommoderen, dus we hebben ook regelmatig trainees en stagiaires bij Urgenda.

Meer Bomen Nu werkt samen met een hele reeks speciale lokale mensen, de regio-coördinatoren, die helpen om regionaal de activiteiten te coördineren. Zij zijn niet bij Urgenda in dienst, maar worden voor hun activiteiten wel betaald. Het bomenseizoen loopt van november tot en met maart, dus in die periode is het heel druk voor het bomenteam. Voor Meer Bomen Nu zijn er inmiddels meer dan vierendertigduizend vrijwilligers actief. Met behulp van regiocoördinatoren en de Bomenplanner is dat goed te behappen, al blijft het een hele organisatie.

6. Financiën

Urgenda wil graag een kleine compacte organisatie blijven, met een vaste kern van ongeveer 15 à 20 mensen en daar omheen samenwerkingspartners. Ieder jaar starten we veel nieuwe activiteiten, die doorgaans worden betaald door een reeks aan giften van burgers, partners of sponsors.

Urgenda heeft verschillende vormen van inkomsten. In toenemende mate krijgt Urgenda van vele particulieren bijdragen voor haar werk. Van 5 euro per maand tot jaarlijkse grotere bijdragen. Dat waarderen we zeer.

Met een kleine groep vooroplopende bedrijven hebben we strategische allianties. Dat wil zeggen dat we over en weer kennis uitwisselen. Urgenda kent vaak de koplopers en de nieuwste initiatieven en bevindt zich vaak vooraan de golf, daar waar nieuwe initiatieven, nieuwe bedrijfsmodellen en innovaties het licht zien. Dat is interessant voor de partnerbedrijven en leidt tot onderlinge discussies, gezamenlijke projecten of acties en geeft partners inzicht in nieuwe ontwikkelingen. Naast een inhoudelijke relatie, ondersteunen de bedrijven Urgenda ook met middelen. Dat kunnen uren zijn die ter beschikking worden gesteld en/of financiële middelen. Zij steunen ons vanwege het werk dat we doen vooraan de golf om Nederland versneld te verduurzamen. Ook daar vinden jaarlijks evaluaties en veranderingen plaats. Dat houdt ons scherp en zeer kostenbewust. In 2024 onderhield Urgenda zo'n speciale relatie met ASN Bank, Alliander en Höcker advocaten.

Overheden zijn blij dat Urgenda werkt aan kruidenrijk grasland en Meer Bomen Nu en dragen bij om via deze projecten eigen beleidsdoelen op zeer efficiënte wijze te halen. De Fred Foundation steunt Urgenda, omdat zij het belangrijk vindt dat Urgenda ook werkt aan de zachtere kant van duurzaamheid, het bediscussiëren van wat waarde heeft, de beweging van onderop en het aangaan van het gesprek over een volhoudbare samenleving met en vanuit verschillende groepen.

Sinds februari 2014 is Urgenda beneficiënt van de Nationale Postcode Loterij. Wij zijn heel blij met de bijdrage van de Postcodeloterij omdat deze ingezet kan worden voor zaken waar moeilijk financiering voor te krijgen is. De Postcodeloterij geeft pas een jaarlijkse bijdrage als je zelf 1 miljoen euro eigen middelen hebt opgehaald en wil met haar reguliere bijdrage nooit meer dan een derde van de totale jaarlijkse omzet vormen.

Balans

2024

ACTIVA

Vaste activa (boekwaarde)

Verbouwingen en inventaris

4.882

4.882

8.095

8.095

Financiële vaste activa

Deelneming Thuisbaas B.V.

54.456

54.456

-

-

Vlottende activa (vorderingen)

Debiteuren

158.939

134.754

Belastingen en sociale lasten

6.775

20.059

Overige vorderingen, vooruit betaald

88.160

223.422

253.874

378.235

Liquide middelen

2.302.320

3.874.679 *

Totale activa

2.615.532

4.261.009

PASSIVA

Reserves (eigen vermogen)

Overige reserves

1.809.858

2.258.972

Bestemmingsreserve

Climate Litigation Network

-

300.000

7-vinkjes project

500.000

-

2.309.858

2.558.972

Langlopende Schulden

Vooruitontvangen bedragen

Kortlopende schulden

Crediteuren

119.748

107.174

Belastingen en sociale lasten

60.315

35.743

Overige schulden, nog te betalen

125.611

1.559.120

305.674

1.702.037

Totale passiva

2.615.532

4.261.009

*De toename van het balanstotaal wordt veroorzaakt door in 2023 ontvangen gelden voor een bedrag van € 1.448.721 van Stichting CLN tot zij een bankrekening hadden. Dat bedrag is in 2024 aan hen betaald.

Baten en lasten

2024

BATEN

Baten uit eigen fondsenwerving
Baten uit acties van derden
Overheden**
Overige projecten
Baten van andere organisaties
zonder winststreven

Totale baten

Saldo baten en lasten

Bijdrage in natura

Höcker advocaten

2024

1.566.092

500.000

1.073.274

143.458

1.540.200

4.823.024

50.886

2023

1.250.748

500.000

835.199

139.047

500.000

3.224.994

444.908

LASTEN

Personeelskosten
Huisvestingskosten
Kantoorkosten
Belastingen en Financiële kosten
Out of pocket kosten***

Totale lasten

2024

1.627.294

34.778

89.422

7.616

3.013.028

4.772.138

2023

1.227.524

27.674

66.674

6.971

1.451.243

2.780.086

** Dit betreft projectbijdragen, zgn out-of-pocketkosten (zie ***), niet voor Urgenda zelf

*** Vooral kosten voor lokale projecten (oa. bomen en kruidenrijkgrasland).